

Наталія КОВАЛЕНКО

МАТЕРІАЛИ ДО СЛОВНИКА НАРОДНИХ ПОРІВНЯНЬ У ЗАХІДНОПОДІЛЬСЬКИХ ГОВІРКАХ

Актуальним для сучасної діалектології залишається систематизація та опис фраземіки всіх українських говорів.

У розвідці запропоновано матеріал до Словника стійких народних порівнянь, записаний на території Західного Поділля. Схарактеризовано основні принципи побудови лексикографічних статей.

Ключові слова: *стійкі народні порівняння, західноpodільські говірки.*

Дослідження проблематики порівнянь у говірковому мовленні має особливе значення для розв'язання й обґрунтування низки теоретичних питань мовознавства й діалектології зокрема. Вивчення закономірностей та особливостей функціонування стійких порівнянь, їх проєкції на цілий текст завжди буде актуальним з огляду на специфіку живого народного мовлення, а особливо тим, що “переважання експресивності над предметно-логічним наповненням змісту фразеологізмів, намагання постійно підтримувати її в мовленні, викликає необхідність поповнення й оновлення фразеологічного фонду”¹.

Вагомий внесок у систематизацію та збереження фразеологічного фонду окремих говірок української мови зробили Г. Аркушин², Н. Вархол, А. Івченко³, В. Ужченко, Д. Ужченко⁴, М. Доленко⁵, В. Чабаненко⁶. Цінним є лексикографічний досвід укладання словників народних порівнянь: 1) зведених В. Мокієнка, Т. Нікітіної⁷ (на матеріалі російської⁹ мови), О. Юрченка, А. Івченка⁸; 2) регіональних Г. Доброльожі .

---

¹ Мокиєнка В.М. Славянская фразеология. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 5.

² Аркушин Г. Сказав, як два зв'язав: Народні вислови та загадки із Західного Полісся і західної частини Волині. – Луцьк-Люблін, 2003. – С. 76-133.

³ Вархол Н., Івченко А. Фразеологічний словник лемківських говірок Східної Словаччини [уклад.: Н. Вархол, А. Івченко]. – Пряшів, 1990. – 160 с.

⁴ Ужченко В.Д., Ужченко Д.В. Фразеологічний словник східнослобожанських і степових говірок Донбасу. – Луганськ: Альма-матер, 2002. – 263 с.

⁵ Доленко М.Т. Матеріали для словаря диалектных фразеологизмов Подолія // Вопр. фразеологии. Тр. СамГУ. – Самарканд, 1975. – Вып. 272. – № 8. – С. 131-161.

⁶ Чабаненко В.А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини. – Запоріжжя, 2001. – 201с.

⁷ Мокиєнка В.М., Никитина Т.Г. Большой словарь русских народных сравнений. – М.: ЗАО «ОЛМА Медия Групп», 2008. – 800 с.

⁸ Юрченко О.С., Івченко А.О. Словник стійких народних порівнянь. – Харків:

Стійкі народні порівняння Поділля не були предметом окремих наукових досліджень. Мета цієї праці – лексикографічно представити розмаїття стійких народних порівнянь з їх варіантами різного типу й синоніми у говірках Західного Поділля. Фрагмент словника подано на літери: **Б, В, Г, Д.**

В основі образності народних фразеологізмів лежать спостереження над природою, тваринами, а найбільше – над життям і поведінкою людини. Найуживанішими в усному мовленні є традиційні народні порівняння, виражені компаративними фразеологізмами, у яких образними конкретизаторами виступають назви явищ природи, тварин і рослин, звичні в побуті предмети. Така група сталих висловів скерована на побудову порівняння реальної схожості. За традиційною народнорозмовною моделлю, наприклад, побудовані сталі порівняння на позначення поняття ‘дурний, нерозумний’: *дурний як ціп / шляга (дерев’яний молот) / десья бочок дьогтю / ступа / стовп / поліно / колода / ціп / пробка / довбня / ціп / дошка / дощечка / пранік / прац / цурпалок / баклуші / дрова; тупий як стіл / шпала пранік / прац / цурпалок / баклуші / дрова / тупий як стіл / шпала / товкач у ступі / кілок необтесаний.*

За матеріалами, записаними на території Західного Поділля, кількісно переважають сполучникові порівняння, серед яких розмежуємо порівняльні звороти (компоненти простого речення) та підрядні порівняльні речення. Сполучники *як, наче, мов, ніби* є традиційними для української мови й слугують засобом зв’язку між основою та показником порівняння; статус діалектних мають сполучники: *шо* у значенні ‘як’, *таньби*, що вживається у значенні ‘так ніби’ і є яскравим прикладом явища *алгеоформи* – скорочені і стягнені форми слів та словосполучень, що виникають у розмовному мовленні при прискореному темпі мовлення (з додатковими чинниками емоційного характеру)⁹.

У функції розгорненого порівняння в складних реченнях можуть виступати підрядні порівняльні речення, які приєднуються до головного сполучниками *як, наче, мов*. Зазначимо, що кількісно у цій групі переважають конструкції з часткою *як*, наприклад: *шос’ та ке | л’анне йак дурний з горри з б’іжит’* ‘говорити нісенітницю’; *йак горох с’ торби сине”ц’е* ‘багато говорить’.

---

⁹ «Основа», 1993. – 176 с.

⁹ Доброльожа Г. Ідеографічний словник поліських народних порівнянь з компаративними об’єктами – назвами тварин [уклад.: Г. Доброльожа]. – К.: Вид-во «Волинь», 1997. – 53 с.; Доброльожа Г. Красне слово – як золотий ключ: Постійні народні порівняння в говірках Середнього Полісся та суміжних територій [уклад.: Г. Доброльожа]. – Житомир: Вид-во «Волинь», 2003. – 160 с.

¹⁰ Чабаненко В.А. Фразеологічний словник говірок Нижньої Наддніпрянщини / Віктор Чабаненко. – Запоріжжя, 2001. – С. 18.

“Матеріали до словника народних порівнянь у західноподільських говірках” складаються зі вступної статті, списків скорочень назв населених пунктів та інформаторів, словникових статей. У матеріалах подано зафіксовані протягом 1995 – 2008 років сталі вислови у населених пунктах Західного Поділля, зокрема в селах Борщівського р-ну Тернопільської обл., Волочиського, Чемеровецького, Кам’янець-Подільського, Дунаєвецького, Віньковецького, Городоцького, Новоушицького р-нів Хмельницької обл.

Запис виконано за спеціально складеною програмою, що налічує 180 питань, пов’язаних із фізичним життям, психічним станом, поведінкою та діяльністю людини. За нашими даними, у складі таких фразеосемантичних полів помітно переважають порівняльні конструкції серед інших структурно-семантичних типів фразем (номінативних, дієслівних, ад’єктивних і адвербіальних).

Реєстр словникових статей пропонованих матеріалів укладений за алфавітом буквених знаків заголовних слів – переважно іменникових компонентів фразем. Отже, словникова стаття має таку будову: 1) заголовне слово; 2) фрази з усіма наявними варіантами, поданими через виділену скісну лінію (синоніми подаються окремими статтями); 3) тлумачення семантики; 4) номер населеного пункту (у сформованому списку), де зафіксовано фразему.

Фрази тлумачаться переважно на перший за рахунком іменник у називному відмінку однини. Якщо іменник у складі фразеологізму відсутній, то тлумачення подається на іншу частину мови в такому порядку: прикметник, дієслово, займенник, числівник, прислівник.

Відсилання зроблено на усі іменники, що входять до складу фраземи. У випадку, якщо у виразі наявні два чи більше іменникові компоненти, значення подається лише в першому, а в наступних – посилення *див.*

Якщо до складу фразем входять факультативні компоненти або наявний обов’язковий для розуміння значення фраземи компонент контексту, то ці компоненти подаються відповідно через розрядку або курсивом. Явище полісемії спостерігаємо переважно у суміжних говірках, тому кожне окреме значення позначається цифрою з крапкою.

БАБА: *в’іткла¹дати* | *н’іби* | *баба сир на¹заўтра* ‘не виконувати обіцянку, зволікати’ (159).

БАДИНЯ: *вибудл’іў* | *йак ба¹дин’а* ‘схуднути’ (162).

БАДИЛИНА: *худи¹й* | *йак бади¹лина* ‘дуже худий’ (103).

БАЗАР: *це"ре"моні"ти"с"а* *йак* *Гор"пина на ба"зар"і* див. ГОРПИНА.

БАЗНИК: *по"син"ї"ї* *йак* *баз"ник* 'змерзнути' (92). *Базник – бузина.

БАНЯК: *скис* *йак* *моло"ко* *ї* *бан"а"ку* див. МОЛОКО.

БАРАБОЛЯ: *дур"ний* *йак* *бара"бол"а* 'дурний' (105, 147).

БАРАН: *ди"вити"с"а* *йак* *баран на но"в"ї* *во"рота* 'розгубитися' (10, 105, 185, 196, 202).

ди"вити"с"а *йак* *баран на зор"ї* 'розгубитися' (107).

ї *пертий* *йак* *бара"н* 'дуже впертий' (104, 127).

слух"н"аний *йак* *бара"н* 'дуже впертий' (162).

випр"їшчи"ти"с"а *йак* *баран на но"в"ї* *во"рота* 'дивитися, широко відкривши очі, дивуватися' (147, 161).

ди"вити"с"а *йак* *баран* *ї* *б"їбл"ї"ю* 'дивитися, широко відкривши очі, дивуватися; не розумітися на чомусь' (91).

видупити оч"ї *йак* *зар"їзаний* *баран* див. ОКО.

дур"ний *йак* *баран* 'дурний' (10).

БАРЛА: *то"уста* *йак* *бар"їла* 'гладка' (92).

БДЖОЛА: *слова* *з* *йа"зика* *йак* *б"ї* *о"лж"ву"ї"ка* див. СЛОВО.

БЕРЕГ: *опустити"с"а* *йак* *бере"г* *ї* *бо"лото* 'порушувати загальноприйнятї норми суспільної поведінки' (35).

мо"ї *риба на бере"з"ї* див. РИБА.

БІК: *з"рубий* *йак* *бик* 'дуже гладкий' (201).

сил"ний *йак* *бик* 'дуже сильний' (92).

ї *прамий* *йак* *бик* 'дуже впертий' (98).

БИНДА: *худа* *йак* *бинда* 'дуже худа' (75).

БІБЛЯ: *ди"вити"с"а* *йак* *баран* *ї* *б"їбл"ї"ю* див. БАРАН.

БІДА: *заробити* *йак* *б"їда* *ї* *та"тара* 'мало заробити' (201).

з *б"їдой* *йак* *з* *р"їдною* *мамо"ї"ю* 'довгий час бідувати' (10).

не" ви"лази"ти *з* *б"їди* *йак* *кам"їн'* *з* *во"ди* 'довгий час бідувати' (162).

БІДНИЙ: *набрати"с"а* *йак* *б"їдний* *ї* *торбу* 'напитися' (92).

набрати *йак* *б"їдний* *ї* *торбу* 'мало заробити' (35, 139, 147).

заробити *йак* *б"їдний* *ї* *торбу* 'мало заробити' (103).

БІЛКА: *накрутити"с"а* *йак* *б"їлка* *ї* *коле"с"ї* 'наробитися' (75).

БЛЕКОТА: *мо"лоти* *н"їби* *бле"ко"ти* *об"їсти"с"а* 'говорити дурницю' (147).

БЛОХА: *на"ду"є"а* *йак* *на* *б"лохи* 'виявляти незадоволення' (10). *ви"махувати"с"* *йак* *б"лоха на мото"цикл"ї* 'виявляти незадоволення' (103).

БОВДУР: *нали"зати"с"а* *йак* *бо"їдур* 'напитися' (142).

на"ду"є"а *ї* *ходить* *йак* *бо"їдур* 'виявляти незадоволення' (201).

БОГ: *жити* *йак* *ї* *Бога* *за* *двє"рима* 'жити щасливо, заможнo' (98, 104, 130, 170, 196).

жити *йак* *ї* *Бога* *за* *па"зухой* 'жити щасливо, заможнo' (75, 103, 105, 139, 142, 147, 161, 162, 196, 199, 201), ~ *за* *па"зухой* (14, 104, 159), ~ *за* *па"зухом* (10); *жи"ве* *ї* *Бога* *за* *па"зухой* (113).

жити **й**ак **у** **Б**ога за **п**ле^н**ч**има ‘жити щасливо, заможнo’ (115).
сi^д **д**ит **й**ак **у** **Б**ога за **д**ве^н**р**има ‘жити щасливо, заможнo’ (162).

БОЧКА: та^рахкати **й**ак пус^та **б**очка ‘голосно говорити’ (105).

БРЕХНЯ: п’^іти **й**ак бр^ех^н’а по се^л’і ‘швидко йти’ (97).

БУБЕН: бо^йати^с’а **й**ак зайец бубна див. ЗАСЦБ.

нацурити^с’а **й**ак бубе^н ‘напитися’ (162).

БУГАЙ: з^рубіи^й **й**ак буга^й ‘дуже гладкий’ (201).

БУЗИНА: плести **н**’іби **б**зи^ни об^йісти^с’а ‘говорити дурниці’ (147).

БУЗЬОК: сто^йети **й**ак буз’ок ‘непорушно стояти’ (92).

БУЛКА: **й**ак булка **у** мас’л’і ‘добре почуватися, заможнo жити’ (105).

БУЛЬКА: про^пау^й **й**ак бул’ка на вод’і ‘пропасти, піти і не повернутися’ (139).

наду^с’а **й**ак бул’ка ‘гніватися’ (160).

БУРДЮХ: на^дути^с’а **й**ак бурд’ух ‘виявляти невдоволення’ (142, 147).

БУРЯК: поче^рвон’іти **й**ак бур’ак ‘почервоніти від сорому’ (139), ~ бур’ак (103); че^рвон’іти **й**ак бур’ак (75), ~ бур’ак (14, 91, 126, 130, 155, 159, 170) / ~ бу^(о)рак (10).

че^рвоніи^й **й**ак столові бур’ак ‘почервоніти від сорому’ (92).

БУХАНЕЦЬ: го^(о)рбати^й тан’би носи^т бохане^ц хл’іба ‘згорбитися від старості’ (10).

ВАЛЯНОК: дурний **й**ак с’іб’ірскій вал’інок ‘дурний’ (91).

ВАНТУХ: ходити **й**ак вантух ‘товстий’ (10).

ВАРЕНИК: **ж**ити **й**ак вареник **у** мас’л’і ‘заможнo жити’ (14, 24).

купатис’ **й**ак вареник **у** сме^н’тан’і ‘заможнo жити’ (161).

плавайе **й**ак вареник **у** сме^н’тан’і ‘заможнo жити’ (20).

ВЕРБЛЮДА: горбата **й**ак ве^рбл’уда ‘бути горбатою (про жінок)’ (162).

ВЕРТА: роспус^тити йази^ка **й**ак верту див. ЯЗИК.

ВІДРО: л’ати с’л’ози **й**ак з в’ідра див. СЛЬОЗА.

ВІЛ: упи^рати^с’а **й**ак в’іл 1. ‘дуже впертий’ (177). 2. ‘відмовлятися щось виконати’ (183, 196), ~ ро^гами (104).

у^пертий **й**ак в’іл ‘дуже впертий’ (105).

наробити^с’а **й**ак в’іл ‘втомитися’ (54, 126, 160, 180), **наробити^с’и** ~ (159).

робити **й**ак чорний в’іл 1. ‘тяжко робити’ (100). 2. ‘мати досвід’ (105, 107, 115, 196).

ВІСК: танути **й**ак в’іск ‘важко хворіти’ (83, 98).

пожоут’іти **й**ак в’іск ‘мати поганий вигляд через хворобу’ (201).

жоўтии^й **й**ак в’іск (160).

ВІСЛЮК: у^пертий **й**ак в’ісл’ук ‘дуже впертий’ (180, 185).

ВІТЕР: його слово **й**ак в’іте^р у^пол’і див. СЛОВО.

хоче^ц'а йак мертвому до в'ітру див. МЕРТВІЙ.
ВКОПАНИЙ: сто^йати йак у^копаний 1. 'непорушно стояти' (14, 91, 98, 105, 107, 147, 155, 161). 2. 'відчувати страх' (10, 20, 74, 142, 147, 183, 196). 3. 'роззубитися' (201).

ВОВК: го^лодний йак во^ук 'дуже голодний' (10, 41, 75, 83, 92, 104, 107, 175, 177, 179, 180) / шо во^ук (147).

зри^стися йак во^уки (180).

ВОДА: їти йак во^да ж'і^л'ізо ни^с'е 'втрачати свідомість під час похорону' (104).

з н'ого йак з гуски во^да див. ГУСКА.

йак во^ди ў пи^сок наб^рати (24, 33, 35, 41, 53, 74, 75, 81, 92, 93, 98, 108, 111, 118, 123, 130, 142, 180, 183, 184, 186) / н'іби ~ (105) / шо ~ (147).

с'т'і^л'ко мати йак во^ди ў ре^ш'е^л'т'і 'мало заробити' (104).

йак ри^ба бе^з'во^ди див. РИБА.

сохнути н'іби ро^жа бе^з'во^ди див. РОЖА.

пити йак ко^рова во^ду див. КОРОВА.

йак у во^ду ка^нути 'пропасти' (105, 107, 126, 139, 161, 199) / мо^у ~ (81, Ніверка, 160, 180).

йак у во^ду упа^сти 'пропасти' (Дзеленці, 14, 93, 111, 118, 151).

п'іти йак у во^ду 'пропасти' (130).

п'іти йак за во^дойу 'пропасти' (141).

ўпало йак у во^ду 'щось пропало, зникло' (180).

си^д'іти йак у во^ду опу^стити^с'а 'сумувати' (104).

ка^нути йак кам'і^н'ў во^ду див. КАМІНЬ.

п'іти йак кам'і^н'ў во^ду див. КАМІНЬ.

ўпа^сти йак кам'і^н'у во^ду / ~ ў во^ду див. КАМІНЬ.

го^ворит ўс'ора^уно шо бу^л'ку на во^ду пу^ска^йе див. БУЛЬКА.

зас^ну^у йак ў во^ду ўпа^у 'швидко і міцно заснути' (103).

мо^у'чати йак ри^ба ў во^д'і див. РИБА.

ВОДВУД: хо^дит' йак вод^вуд 'виявляти незадоволення' (75).

ВОРОТА: роз'ави^т'и ро^та йак во^рота див. РОТ.

ВОШ: скри^в'ити^с'і йак во^ш на мо^роз'і 'виявляти невдоволення' (98).

та^ка пра^вда йак во^ш п'чиха^йе див. ПРАВДА.

ви^л'амувати^с'а йак во^ша на гре^б'і^н'ц'і 'чванитися, вихвалитися чимось' (105).

ВУЛИК: сло^в'а з йа^зика йак б'□ ол^ш'ву^л'ка див. СЛОВО.

ГАРБУЗ: то^у'стий йак гар^б'у^з 'дуже гладкий' (201).

ўче^л'ити^с'а йак гар^б'у^з до пл^о'та 'навбридати' (196).

на^д'ути^с'а йак гар^б'у^з 'виявляти невдоволення' (127).

спа^л'у^ж'и^ти йак гни^л'ого гар^б'у^за ко^г'о 'критикувати' (162).

кру^т'ий йак гар^б'у^з 'товстий' (160).

ГІЛЛЯКА: ви^л'сока йак ги^л'ака 'дуже висока людина' (161).

ГЛЕЧИК: пу^с'то шо ў гле^ч'и^к'у 'бідувати' (147).

ГЛИНА: витр'ішчи^ти бал^у'хи йак к'іт на гли^н'і див. БАЛУХИ.

зро^б'илас'а йак гли^н'а 'знепритомніти' (162).

ГЛИСТА: худі́й **й**ак **гли**ста́ ‘дуже худий’ (75).
сухе **й**ак **гли**ста́ ‘дуже худий (худя)’ (100).
доўге **й**ак **гли**ста́ ‘дуже худий (худя)’ (100).
ГНИЛИЦЯ: **й**ак **торба** з **гни**лиц’а**ми** див. **ТОРБА**.
ГНІЙ: **гни**ле **й**ак **гн**’ї **не**”**в**иве”**зе**”**ни**й ‘лінивий’ (100).
ГОЛИЙ: заробити **й**ак **голі**ї́ **у**”**тер**н’у́ ‘мало заробити’ (159, 170).
хоче”**ц**’а **й**ак **голо**”**му** на **у**”**ли**ц’у́ ‘не хотіти’ (10).
хоче”**с**’а **й**ак **голо**му́ **у**”**тер**н’а́ ‘не хотіти’ (162).
ГОЛОДНИЙ: **у**”**че**”**п**ити”**с**’а́ до **ро**боти́ **й**ак **го**лодні́ до **з**ати”**р**ки́ див. **РОБОТА**.
сп’їшит **й**ак **го**лодні́ до **ро**боти́ ‘не хотіти’ (162).
набрати **й**ак **го**лодні́ **у**”**тор**бу́ ‘мало заробити’ (74).
ГОЛУБ: **си**”**вен**”**к**ий **й**ак **го**луб́ ‘постаріти, посивіти’ (100).
по”**сив**’ї́ **й**ак **то**ї́ **го**лу”**б** (10).
ГОРА: на**ж**ерти”**с**’ **й**ак **го**ра́ ‘дуже наїстися’ (92).
шос”**т**а **к**е **л**’анне **й**ак **дур**ні́ з **го**ри́ з”**б**’їжит’ див. **ДУРНИЙ**.
ГОРІТИ: **й**ак **мо**кре **го**рит’ ‘зволікати’ (177).
ГОРЛО: **с**”**т**ати **й**ак **к**’їстка́ **у**”**го**рл’і́ див. **КІСТКА**.
зас”**т**риг’ **у**”**го**рл’і́ **й**ак **к**’їл’ ‘докучати’ (54).
ГОРОБЕЦЬ: на**ду**ти”**с**’а́ мо́у **го**робе́ц’ на **мо**ро́з ‘виявляти незадоволення’ (196).
сили́ **й**ак **у**”**го**роп’ц’а́ п’їт **ко**л’їном́ див. **СИЛА**.
ГОРОХ: **го**ворити **й**ак **го**рох́ мо́ло**ти** ‘швидко і багато говорити, базікати’ (201).
йак **го**рох́ с”**тор**би́ **си**пе”**ц**’е́ ‘багато говорити’ (92).
с”**л**’ози́ **ко**т’ац’а́ **й**ак **го**рох́ див. **СЛЪОЗА**.
йак **у**”**с**”**т**’їну́ **го**рохом́ див. **СТІНА**.
ГРАНЬ: че”**р**вонці́ **й**ак **гран**’ ‘почервоніти від сорому’ (126).
ГРЕБІНЕЦЬ: ви”**ла**мувати”**с**’а́ **й**ак **во**ша́ на **гре**”**б**’їн’ц’і́ див. **ВОШ**.
ГУСКА: з **н**’ого́ **й**ак з **гу**ски́ во́да ‘байдужий’ (104).
ДЗВІНИЦЯ: витр’їшчи”**ти**”**с**’а́ **й**ак **п**’їані́ї **д**’ак на **□**”**в**’їниці́ **у**”
 див. **ДЯК**.
ДИНЯ: **гни**лі́й **й**ак **ди**н’а́ ‘лінивий’ (10, 26).
ДИТИНА: т’їши**ти**”**с**’ **й**ак **ма**ла́ **ди**ти**на**́ (радіти) (3, 7, 178).
ДІВКА: **с**”**т**ати **й**ак **д**’їўка́ **з**ас**ва**тана́ ‘засоромитись’ (83).
ДІЖКА: бубні**т** **й**ак **у**”**д**’їж”**ку** ‘говорити незрозуміло’ (162).
ДОРОГА: стої**ти** **шо** пен’ **би**”**з** до”**ро**зи́ див. **ПЕНЬ**.
ДОРОЖКА: сти”**л**ити”**с**’а́ **й**ак **до**рош**ка**́ п’їд **но**ги́ ‘улещувати когось’ (105).
ДОСКА: су**ха** **й**ак **до**ска́ ‘дуже худя’ (107).
плоска́ **й**ак **до**ска́ ‘дуже худя’ (155).
ДОШКА: худі́й **й**ак **до**ш**ка**́ ‘дуже худий’ (170).
ДОЩ: кри”**ч**ати́ **н**’їби́ **во**рона́ на **до**ш**ч** див. **ВОРОНА**.
ДРАБИНА: з**ро**билас’а́ **й**ак **дра**би**на**́ ‘схуднути’ (185).
ви”**с**ит’ **й**ак **на** **дра**би**н**’ї́ ‘схуднути’ (160).
ДРИМБА: худя́ **й**ак **дри**м**ба**́ ‘дуже худя’ (183).

висохнути на дри́мбу 'схуднути' (100).

ДРІЖДЖІ: рос'ти як на дро́жж □ *ахивидко рос'ти*' (10).

рос'пух як на др'ішчах 'поправитися' (170).

ДУБ: стати як дуб 'стояти непорушино' (97).

глухий як дуб 'недочувати' (139).

ДУРНИЙ: заробити як дурний на мил'і 'мало заробити' (111).

йче'пити'с'а до роботи як дурний до зати'рки див. РОБОТА.

шос' та'ке л'анне як дурний з гори з'б'їжит' 'говорити дурниці' (107).

наробити'с'а як дурний мила на'йїс'а 'втомитися' (126, 161, 183).

ДЯК: витр'ішчи'ти'с'а як п'яний д'ак на з'в'іниці'у 'дивитися, широко відкривши очі; здивуватися' (196).

Отже, важливість та актуальність ідеографічного опису сталих народних висловів є незаперечними. Усне діалектне мовлення є багатосистемним явищем, потребує ґрунтовних досліджень, удосконалення методик опису, а особливо укладання територіальних словників лексики та фраземіки.

Наталья Коваленко

Материалы к Словарю устойчивых народных сравнений в западноподольских говорах

Актуальным для современной диалектологии остаётся систематизация и описание фразеологизмов всех украинских говоров.

В статье предложен материал к Словарю устойчивых народных сравнений, который записан на территории Западного Подолья. Охарактеризованы основные принципы построения лексикографических статей.

Ключевые слова: устойчивые народные сравнения, западноподольские говоры.

Natalya Kovalenko

Materials for the vocabulary of ethnic comparisons in Western Podilla' dialects

The systematization and description of phrasemics of Ukrainian dialects very relevant for dialectology modern.

In the research work the material for Vocabulary of constant folklore comparisons, written in the territory of Western Podill'a is presented. The main principles of lexicographic articles structure are characterized.

Key words: constant folklore comparisons, Western Podillia dialects.